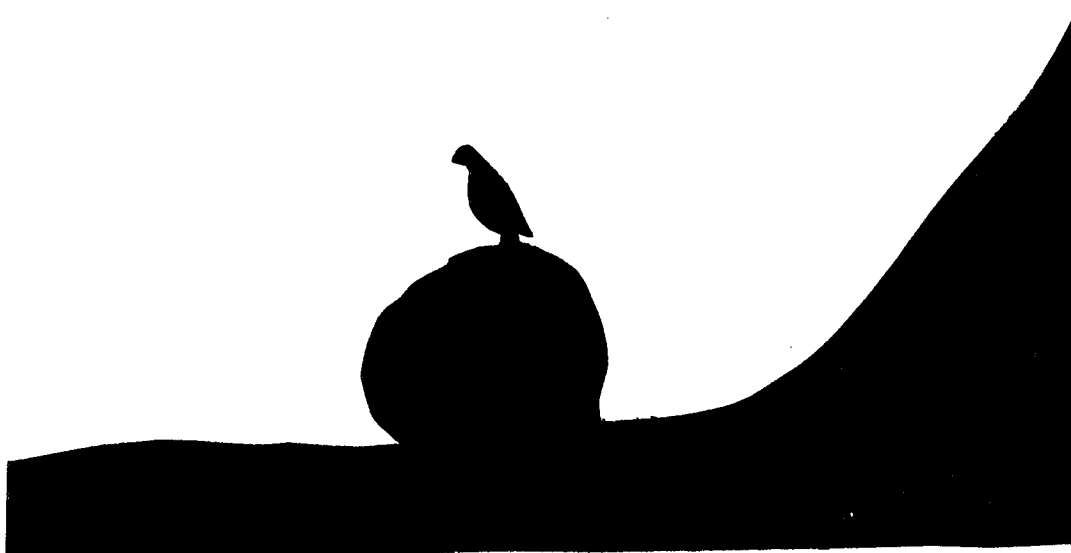

QIVITOQ ANDA

Tekst og klip af *Maliaraq Vebæk*

En lun og solklar forårsdag kom jægeren og fiskeren Jako hjem fra en landjagt, forpustet og forgræmmet med sveden drivende ned ad begge de brune kinder. Han vaklede ind gennem husgangen og nærmest smed sig ned på siddebænken, da han var kommet ind i husets eneste rum, og så gav han sig til at hulke ganske ubehersket. Hans kone og en anden kone, som var på besøg, stirrede forfærdet på ham, og børnene blev urolige og trak sig ind til deres mødre.

„Hva - hv - hvad er der?“ stammede Jakos kone. Manden prøvede på at sige noget, men fik i stedet for et nyt grådanfald. Husets yngste barn begyndte også at græde, og medens den besøgende kone tog sig af det grædende barn, rejste Jakos kone sig for at gå over til sin mand, men benene rystede så voldsomt under hende, at hun næsten ikke kunne gå. Aldrig havde hun tidligere set sin mand i en så elendig tilstand. „Er du blevet dårlig, Jako?“ spurgte hun ængsteligt. Hendes mand kunne stadigvæk ikke svare, men han rystede på hovedet. „Han har set en qivitoq! Eller også har han oplevet et uhyggeligt spøgelse på fjeldet. Det skal være særlig slemt at opleve spøgeri midt på dagen,“ sagde den besøgende vidende. Konerne så da, at Jako nikkede næsten umærkeligt til den sidste bemærkning. „Jeg har set Anda!“ Jako nærmest brølede de sidste ord ud. Begge konerne gispede af rædsel. „Jeg var kommet langt ind i landet bag Storfjeldet, da jeg så en rype et stykke borte og begyndte at løbe efter den,“ begyndte Jako at fortælle, da han omsider var faldet lidt til ro. „Da jeg skulle til at passere en stor sten, syntes jeg, at der var noget, der bevægede sig ved stenen, og jeg standsede; da var det, at jeg så det uhyggeligste væsen, jeg nogensinde har set.“ Jako måtte puste et øjeblik, og så fortsatte han: „Hans store anorak var blank af snavs og fedt, den var laset ved albuerne og foran, men hullerne var stoppet ud med gamle fugleskind. Bukserne var også i laser, og de holdtes oppe af sammenflettede plantestængler. Hans fødder var pakket ind i tykt blodigt hareskind, hans hænder var tykke, snavsede og forrevne, neglene var lange og spidse, og hans ansigt ...“ her måtte Jako standse og sunde sig, og han fortsatte: „Hans ansigt var frygtelig grimt,

snavset og behåret, og øjnene uhyggeligt urolige. Jeg gav et lille skrig fra mig og ville trække mig baglæns væk, men så sagde han hæst: „Bliv her! Jeg er Anda.“ Han så på mig og spurgte: „Hvordan har min kone og lille pige det?“ Jeg sagde, at de havde det godt, og at jeg syntes, han burde vende hjem til sin familie. Men han svarede: „Jeg kan ikke vende tilbage, jeg har mistet min dåb, jeg er i den Ondes magt.“ Herefter så jeg, at han begyndte at blegne mere og mere og tilsidst forsvandt han helt, uden at han havde rørt sig; tilbage var kun den store grå sten.“

Det var den første „sikre“ beretning om Anda, som man mente var blevet qivitoq for et halvt års tid siden.

Anda var en dygtig ung mand, respekteret af alle på pladsen, men der var et meget uhyggeligt forhold mellem ham og hans forældre. Forældrene var nemlig i modsætning til grønlændere i almindelighed modstandere af kirken. Dette var så meget mere ulykkeligt, fordi Anda var et meget religiøst gemyt og leder af den kristelige ungdomsbewægelse. Hans forældre prøvede at få ham til at opgive sin tro på flere meget ubehagelige måder, men uden held. Senere troede man, at forholdet skulle blive bedre, da Anda giftede sig med en god og dygtig pige, som siden fødte ham en lille datter. Men det skete ikke. De to gamle havde under trusler nægtet de unge at få eget hus, og alt tydede på, at de havde besluttet sig på at gøre livet så surt for de unge som muligt, så længe de dyrkede deres kristne religion. En dag havde Anda sagt til sin bedste ven, at han snart ikke længere kunne holde tilværelsen ud, og at han var begyndt at spekulere på at gå til fjelds for ikke mere at vende tilbage.

På ulykkesdagen for Anda, som ikke vendte hjem fra en sælfangst, var vejret det smukkeste tænkelige og bedst egnede for en sælfangst. Derfor kunne ingen på stedet tro på, at Anda skulle være omkommet. Eftersøgningen gav intet resultat, og først meget senere fandt man hans kajak ved stranden i en nærliggende fjord.

Andas forældre havde ikke talt til nogen en hel uge efter sønnens bortgang. Til den første, Andas mor henvendte sig til, havde hun sagt: „Jeg ved, at Anda ikke er død. Han har en nat hentet et par kamikker og bukser. Jeg har selv givet ham dem.“ Herefter var der ingen, der længere tvivlede på, at Anda var blevet qivitoq. Folk begyndte da også at opleve det ene uhyggelige efter det andet, især efter mørkets frembrud. Men ingen havde dog set Anda med sikkerhed, før jægeren Jako så ham og talte med ham en forårsdag ca. 5 måneder efter Andas forsvinden.

Den næste, der kom til at opleve et møde med Anda, var en ung mand ved navn Samo. Hans møde med ham var om muligt endnu mere uhyggeligt end Jakos.

Det var om efteråret det samme år. I en stor robåd var en del mennesker sejlet ind til bunden af en dyb fjord for at samle brænde, hvor der voksede en del birkekrat. Da man var kommet til bestemmelsesstedet, begyndte nogle at slå telte op, og en del af mændene tog på laksefangst ved elven, medens nogle kvinder byggede ildsted og begyndte at fyre op under gryden, endnu før maden var fanget. Samo, som holdt meget af at skyde, og som var en god skytte, gik på rypejagt og var hurtigt ude af syne.

Samo var ikke kommet ret langt, før han så en rype sidde på en sten. Han sigtede straks på rypen med sin haglbøsse, men hvad var dog det han så? Rypen forsvandt pludselig, uden at den havde rørt sig det mindste, og ved siden af stenen stod det frygtelige mandsvæsen, som Jako havde set samme forår, og som havde sagt, at han var Anda. Dette væsen, som Samo nu så, var dog blevet endnu mere laset i tøjlet, end tilfældet havde været i Jakos beretning, hans uredte og filtrede hår dækkede næsten øjnene, og under hvert øje var der dybe huller, der blødte. Snavset skæg voksede over hele ansigtet, og hans fortænder var knækkede. Samo var straks klar over, at det måtte være Anda, og han prøvede på at råbe til sine kammerater, men da han åbnede munden for at råbe, kunne han ikke få en lyd frem. Han ville da gøre fagter med armene for på denne måde at meddele sig, men armene havde mistet deres kraft, så han ikke kunne løfte dem. Han var som fortryllet.

Det uhyggelige væsen nærmede sig og begyndte at tale med hæs stemme: „Jeg er Anda, du skal fortælle min kone og mine venner, at jeg lever endnu; men jeg kan aldrig vende tilbage. Den dag, jeg blev borte i vinter, havde jeg fanget en lille fjordsæl, og jeg roede da også hjemad. Jeg havde lovet vor lille pige en sådan lille sæl, men jeg kunne ikke komme hjem til mine forældre. Jeg vendte om og

roede ud igen, men så kom jeg til at tænke på min kone og vor lille pige, jeg vendte om og roede atter hjemad. Jeg var næsten hjemme, da jeg for anden gang roede ud og nordpå, langt væk, bare væk. Til sidst gik jeg i land et sted og hen til en elv for at drikke, men da jeg bøjede mig over vandet, frøs det til is. Jeg tog da en stump is, men den blev til sten, så tog jeg sne for at slukke min tørst, men den tørrede for mig. Jeg vandrede og vandrede, men fandt intet drikkevand. Da jeg mærkede sulten gnave i min mave, gik jeg ned til kajakken for at spise af sælen, men den var væk. Jeg vidste da, at det var Guds tegn til, at jeg skulle sejle hjem, men jeg var bange for mine forældre. Jeg vandrede flere dage på fjeldet uden at finde føde, og tilsidst spiste jeg noget af mine kamikker. En dag, da jeg nærmede mig vores boplads, hørte jeg kirkeklokkerne ringe. Det må have været en søndag. Jeg gik hen mod pladsen og kunne nu se husene. Jeg så folk gå til kirke og kunne tydeligt se min kone på vej mod kirken med vor lille pige på armen. Da græd jeg for sidste gang.

Kort tid efter kunne jeg ikke holde min sult ud og tog den Ondes madding op fra sneen foran mig og spiste den, det var en levende ting, en mellemting mellem en tunge og en stor orm, som havde holdt sig i min nærhed hele tiden. Jeg vidste, hvad dette betød og ville ikke spise den, men nu måtte jeg gøre det, og straks mærkede jeg en forandring. Da jeg havde spist den, mistede jeg noget, jeg ikke kunne se, men jeg vidste, at det var min dåb, som nu forlod mig. Nu kunne jeg pludselig fange noget, og det første jeg fangede var en rype, som jeg straks spiste, og derefter kunne jeg forvandle mig til en rype, når jeg ville.“

Anda standsede, Samo så sig uroligt omkring efter sine kammerater, men Anda sagde roligt: „I kan ikke fange mig!“ hvorefter han forvandlede sig til en rype og fløj kaglende bort.

Det var Samos historie.